

Nyhetsbrev - Folkehelsearbeid 2/2020

Dette brevet går til landets fylkesmannsembeter, fylkeskommuner og kommuner, og inneholder informasjon fra Helsedirektoratet av relevans for lokalt og regionalt folkehelsearbeid. Brevet inneholder ingen bestillinger eller oppdrag.

Folkehelseprofiler for fylkene 2020 er publisert

Folkehelseinstituttet publiserte folkehelseprofiler for fylkene 24. mars. Folkehelseprofilene er en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for folkehelsearbeidet. Alle de nye fylkene kan finne sin fylkesprofil på nedlastingssiden. Tall i Norgeshelsa statistikkbank som er grunnlaget for profilene, er oppdatert bakover i tid med den nye fylkesinndelingen som gjelder fra 1. januar 2020. Profilene følger samme oppsett som kommune- og bydelsprofilene som ble publisert i begynnelsen av mars. [Finn profilen for ditt fylke og din kommune og last ned](#)

I profilene presenteres det blant annet diagrammer for andelen som bor i lavinntektshusholdninger i de ulike kommunene i fylket, andelen som bor trangt, og andelen som bor i leid bolig. I folkehelsebarometeret på side 4 presenteres flere andre indikatorer som omhandler årets tema. Indikatoren *mottakere av stønad til livsopphold* var ny i fjor og er videreført i år. Denne omfatter uføretrygd, arbeidsavklaringspenger, arbeidsledighetstrygd og overgangsstønad for enslige forsørgere og tiltaksmottakere. Andelen stønadsmottakere varierer mye mellom fylkene. I tillegg til indikatorene på side 4 i folkehelseprofilen 2020, finnes flere indikatorer i [Norgeshelsa statistikkbank](#) med tall for landet og fylkene.

Temaet for årets profiler er sosial bærekraft. Årets temaartikkel [Sosialt bærekraftige lokalsamfunn](#) er skrevet i samarbeid med Helsedirektoratet. FHI har også klaggjort materiell for nedlasting, til bruk for fylker og kommuner: [Presentasjon om sosial bærekraft](#) og [Figur med tre dimensjoner i bærekraft](#)

Ny artikkel fra SSB:

[Barn som vokser opp med vedvarende lave husholdningsinntekter](#)

Nesten 111 000 barn vokser opp med vedvarende lave husholdningsinntekter. Andelen barn med vedvarende lave husholdningsinntekter økte til 11,3 prosent i 2018, mot 10,7 prosent året før. Andelen barn i lavinntektshushold er størst i de store kommunene, og spesielt i Oslo og Bergen finner vi betydelige forskjeller mellom bydelene. Dette fremkommer i en artikkel fra SSB publisert i begynnelsen av mars.

Bufdir publiserte i 2018 en kortfattet [artikkel](#) om konsekvenser av fattigdom, herunder på helse/psykisk helse. Helsedirektoratet har en [veiviser](#) om økonomi og lokalt folkehelsearbeid.

Ny artikkel fra OsloMet:

[Hva kjennetegner ungdom som går på norske fritidsklubber og ungdomshus?](#)

Artikkelen undersøker hva som kjennetegner norske ungdommer som bruker fritidsklubber. Er det noen trekk ved ungdommers sosiale bakgrunn, helsesituasjon, sosiale relasjoner, fritidsmønster eller eventuell problematferd som øker eller reduserer sannsynligheten for at ungdom bruker fritidsklubbene? Og i hvilken grad varierer dette mellom kommuner av ulik størrelse? Analysene viser at ungdom som går på fritidsklubb ikke skiller seg mye fra ungdom som ikke bruker klubbene. Samtidig er tendensen til å bruke klubbene høyest blant ungdom som har relativt få sosioøkonomiske ressurser hjemme og blant dem som er mest utilfreds med egen helse, eller som i størst grad er utsatt for vold eller mobbing eller begår regelbrudd.

Artikkelen er en del av forskningsprosjektet [Hvem bruker fritidsklubber og ungdomshus? En kartleggingsstudie](#) som er finansiert gjennom Program for folkehelsearbeid i kommunene.

Foto: Maskot

Veiledning om konsekvensutredninger for planer etter plan- og bygningsloven

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) har oppdatert veiledning til konsekvensutredninger for planer etter plan- og bygningsloven. På sin [nettside](#) finner man lenker til relevant veiledning om konsekvensutredninger etter forskrift av 2017. KMD har også utgitt ny veileder om konsekvensutredning for planer etter plan- og bygningsloven. Formålet med veilederen er å gi en oppdatert og mer utfyllende beskrivelse av forskriften fra 2017.

Ungdatarapport: Ung i distrikts-Norge

NOVA/OsloMet har utgitt en ny rapport basert på Ungdata-tall. Rapporten handler om hvordan ungdom som vokser opp i de minst sentrale delene av Norge har det, og hva de driver med på fritida. Målet er å gi et oppdatert bilde av situasjonen for unge i distriktene, og på hvilke områder ungdommene som vokser opp der, eventuelt skiller seg fra de som bor i mer sentrale strøk av landet. Rapporten kan lastes ned [HER](#).

Hurtigguide til lokalpolitikere ved rullering av planstrategi Sikring av neste generasjons natur og helse

Framtidens løsninger krever at kommunen mobiliserer og involverer alle sine ressursmiljøer og møteplasser til felles innsats. Skoler, barnehager, arbeidsplasser, kirke, frivillighet, lokalt kulturliv og media; alle kan engasjeres. Din kommune skal rullere planstrategien. Det er et viktig grunnlag for videre planlegging i kommunen og folkehelsen.

Les mer på [Norsk Friluftslivs hjemmesider](#).

Nye råd om utlevering av skolefrukt

Skolefrukt har i samarbeid med helsemyndighetene fått laget nye anbefalinger for håndtering og utdeling av frukt/grønt på skolene. I de nye anbefalingene er det spesielt skilt mellom de yngste trinnene opp til 4. trinn og for elever fra 5. trinn og eldre.

Gjeldende anbefalinger finnes her på skolefrukt.no.

Gratis legemidler til røykeslutt

– pilotprosjekt i Vestre Viken Helseforetak høsten 2020

70 prosent av de som røyker ønsker å slutte. Målet med tilbudet er at flere skal lykkes.

Den mest effektive metoden for røykeslutt er å bruke legemidler og samtidig få veiledning. Personer i region Vestre Viken som røyker daglig, vil derfor få tilbud om gratis, godkjent legemiddel for røykeslutt i opptil 12 uker. Mottakerne skal følges opp med kurs eller individuell veiledning i kommunen (frisklivssentralen, ev. fastlege). Helsepersonell i regionen oppfordres til å informere om og henvise til frisklivssentral hvor man kan få tilbudet. Helsedirektoratet vil markedsføre dette gjennom røykesluttkampanjen Stopptober.

Prosjektet er del av regjeringens tobakksstrategi og er inspirert av et lignende prosjekt i Danmark. Der ble nær halvparten av deltakerne røykfrie. Piloten er oppstarten på et treårig prosjekt med offentlig finansiering av legemidler for røykeslutt.

Kontaktperson: Anna Naume Solem, Helsedirektoratet, avd. folkesykdommer

E-post: anna.naume.solem@helsedir.no

Idrettens posisjon i ungdomstiden

Hvem deltar og hvem slutter i ungdomsidretten?

Anders Bakken ved NOVA har skrevet en rapport som handler om hvem som rekrutteres til ungdomsidretten, og hvem som slutter med organisert idrett i løpet av ungdomsårene. Et hovedfunn at det ikke er tilfeldig hvilke ungdommer som slutter med organisert idrett i ungdomsalderen. Rapporten tar også for seg forholdet mellom trening i den organiserte idretten og trening på andre arenaer – og hvordan dette varierer med ungdommers alder, kjønn, sosial bakgrunn og hvor i landet de bor.

[Rapporten](#) kan lastes ned og bestilles på OsloMet/NOVAs hjemmesider.

Ny handlingsplan for fysisk aktivitet

[Sammen om aktive liv. Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020-2029](#) er lansert. Visjonen er å gjøre bevegelse og fysisk aktivitet til et naturlig valg for alle gjennom hele livet. Handlingsplanen har to hovedmål: Å skape et mer aktivt vennlig samfunn og å øke andelen i befolkningen som oppfyller helsemessige anbefalinger om fysisk aktivitet med 10 prosentpoeng innen 2025 og med 15 prosentpoeng innen 2030. Handlingsplanen retter seg mot forhold som påvirker folks muligheter til å være fysisk aktive gjennom universelle tiltak og målrettet innsats og omfatter følgende innsatsområdene: Gå- og aktivt vennlige nærmiljøer, fritids- og hverdagsarenaer, helse- og omsorgstjenester og kunnskapsutvikling og innovasjon. Handlingsplanen er regjeringens handlingsplan. Primærmålgruppen er statlige sektorer med ansvar og virkemidler for å utvikle et aktivt vennlig samfunn. Sentrale aktører i arbeidet med å nå målene er kommuner og fylkeskommuner, samt sivilsamfunnet, frivillig og privat sektor.

Nasjonale og vesentlige regionale interesser på folkehelseområdet – klargjøring av innsigelsespraksis i planlegging etter plan- og bygningsloven

For å bidra til en mer enhetlig forvaltningspraksis og gi økt forutsigbarhet for kommunal arealplanlegging, har Helsedirektoratet utarbeidet et dokument om prinsipper, kriterier og viktige temaer knyttet til interesser av nasjonal eller vesentlig regional betydning, eller som av andre grunner er av vesentlig betydning på folkehelseområdet. Dokumentet skal legges til grunn for innsigelsespraksis på folkehelseområdet, og skal samtidig bidra til økt forutsigbarhet om hvilke folkehelsehensyn staten mener skal ivaretas i den kommunale arealplanleggingen.

Dokumentet finnes på Helsedirektoratets nettsider: [Innsigelser i arealplanlegging ved interesser av nasjonal eller vesentlig regional betydning](#)

Kontaktperson i Helsedirektoratet: Heidi Fadum, heidi.fadum@helsedir.no.

Webinar om manglende oppmøte på helsestasjon avholdt 3. juni

Onsdag 3. juni gjennomførte Helsedirektoratet et nettmøte hvor rapporten *Manglende oppmøte på helsestasjon. En kartlegging rundt uteblivelse fra konsultasjoner i helsestasjonsprogrammet 0-5 år* ble presentert. Under finnes lenke til webinar, rapporten, presentasjonene, og spørsmålene som kom inn på webinar med skriftlige svar fra Vestnes kommune og Helsedirektoratet.

<https://www.helsedirektoratet.no/konferanser/digitalt-seminar-om-kartlegging-av-oppmote-pa-helsestasjon>

Kontaktpersoner i Helsedirektoratet: Linda Haugan & Kristine Hartvedt. Linda.Haugan@helsedir.no og kristine.hartvedt@helsedir.no

Veiledning fra WHO og UN-Habitat om helse og bærekraftig byutvikling

Over halvparten av verdens befolkning bor nå i byer, og i 2050 er det ventet at dette vil ha økt til 70 prosent. Veiledningen WHO og UN-Habitat har utarbeidet forklarer hvorfor helse må være en del av by- og områdeplanlegging og hvordan man kan få dette til.

Publikasjonen fremmer helsedimensjonen i implementering av by-, steds- og samfunnsutvikling, og er et verktøy for nasjonale og lokale myndigheter, planleggere, sivilsamfunn og helsemedarbeidere. Publikasjonen finnes på WHO's nettsider:

[WHO and UN-Habitat \(2020\). Integrating Health in Urban and Territorial Planning: A sourcebook.](#)

Et iakt tatt foreldreskap – Om å være foreldre og minoritet i Norge

Ingrid Smette og Monika Grønli Rosten i NOVA gir oss en rapport som handler om etniske og religiøse minoritetsforeldre og deres erfaringer med å oppdra barn i den norske velferdsstaten. [Rapporten](#) tar for seg spørsmål rundt foreldreidealer, generasjonsendring og verdier i konflikt. Den diskuterer også hvordan nabolag – samt religiøst og etnisk baserte nettverk – får betydning for foreldreskapet, erfaringer med hjelpeapparatet og begrensninger og muligheter når det gjelder tilhørighet til majoritetssamfunnet.

Ungfritid.no – et gratis nasjonalt rekrutteringsverktøy for organisasjoner

[Ungfritid.no](#) lanseres til høsten og skal gi økt synlighet for fritidsaktiviteter i regi av organisasjoner, og bidra til økt rekruttering og deltakelse. Det vil bli enklere for frivillige organisasjoner å finne deltagere, og enklere for barn, ungdom, foresatte og andre å finne fritidsaktiviteter i frivillige organisasjoner.

Ungfritid.no utvikles og drives av frivilligheten selv gjennom Frivillighet Norge, med støtte fra Sparebankstiftelsen DNB, og skal være en gratis løsning for både organisasjonene som skal registrere sine tilbud og barn og unge som skal finne dem, i hele landet.

Folkehelseprogrammet – sluttrapport fra følgeevaluering

Sintef har ferdigstilt sluttrapporten fra følgeevalueringen de har gjennomført av folkehelseprogrammet. Rapporten presenterer hovedfunn fra tre områder som er fulgt særlig:

1. Kunnskapsbasert utvikling av tiltak i kommunene
2. Styrket samarbeid mellom aktører
3. Kompetansestøtte og erfaringsspredning på tvers av kommuner og fylker.

Evalueringen har pågått i perioden nov. 2017 - des. 2019. Rapporten er tilgjengelig som [pdf](#), og finnes også nederst på vår [nettside om Program for folkehelsearbeid i kommunene](#).

Undersøkelser om befolkningens livskvalitet

Med utgangspunkt i utredningsarbeidet Helsedirektoratet har koordinert siden 2015 utføres det nå stadig flere undersøkelser om befolkningens livskvalitet rundt om i Norge. Den første nasjonale undersøkelsen om befolkningens livskvalitet ble satt i gang av SSB den 6. mars 2020. Resultater fra denne vil presenteres høsten 2020.

I tillegg til den planlagte nasjonale undersøkelsen ble det foretatt en kort tilleggsundersøkelse da tiltakene for å hindre smitte i forbindelse med korona ble iverksatt kort tid etter at undersøkelsen var igangsatt. Tilleggsundersøkelsen skulle kartlegge hvordan man i Norge hadde det på enkelte områder i de første ukene av disse tiltakene. Resultatene fra denne undersøkelsen finnes hos [SSB](#).

Mange fylker har nå samlet inn data om befolkningens helse, hvor også spørsmål om livskvalitet er tatt med i undersøkelsen. Nordland fylkeskommune lanserte sin rapport den 8. juni. Les mer om funn i denne, og de andre undersøkelsene på [Folkehelseinstituttets hjemmesider](#).

[Helsedirektoratets arbeid med livskvalitet, trivsel og folkehelsearbeid](#)

Hvordan kan skolens uteområde bidra til å skape gode utviklings- og aktivitetsmuligheter for barn og ungdommer?

Tilgang og kvalitet på gode miljøer spiller en stor rolle for barns utvikling og helse. Gode utemiljøer kan gjøre barn og unge mer fysisk aktive. Det ble avholdt et webinar om temaet den 27. mai, og det omtalte også *Prosjekt skolegårder* fra Stavanger kommune der kvalitetsheving står sentralt.

Du finner opptakene og annen nyttig informasjon under:

[Webinar – Skolegårder 27. mai – BAD, PARK OG IDRETT](#)

Kontaktperson ved spørsmål: Natalie Fagergren natalie.fagergren@nih.no

Sosial bærekraft i et attraktivt nordlandssamfunn

Presentasjon av ferske tall fra Fylkeshelseundersøkelsen i Nordland

52.000 nordlendinger ble invitert til å svare blant annet på hvor fornøyde de er med bo- og nærmiljø, egen helse, og lokale og regionale tilbud. Deltakelsen var rekordhøy. Nå er resultatene klare.

Rapporter og kommentarer finner du på [Nordland fylkeskommunes hjemmeside](#).

Opptak av webinar som ble avholdt 10. juni finnes også på [Nordland fylkeskommunes hjemmeside](#).

Kontaktperson ved spørsmål: Folkehelserådgiver Daniel Weiss, Nordland Fylkeskommune (NFK).

Tlf: 75 65 06 82, e-post: danwei@nfk.no

Brosjyre for å inspirere eldre og seniorar til aktivitet og trivsel i nærmiljøet

Helsedirektoratet og Norsk Friluftsliv har laga ein brosjyre som skal inspirere eldre og seniorar til å komme seg ut på tur. Då vi sende ut nyhendebrevet i februar, blei vi spurt om vi også kunne lage ei utgåve av brosjyren på nynorsk. Nynorskutgåva er no klar og du finn den på [heimesida til Norsk Friluftsliv](#).

Ha ein god sommar - ute i naturen!

VISSTE DU AT?

Dei fleste kommunar har tilrettelagde turstiar i nærmiljøet. Stiane skal passe for alle uansett alder og fysisk form. Ta kontakt med kommunen din, den lokale friluftslivsorganisasjonen eller frisklivsentralen, for tips til ruter.

KONFERANSER, KURS OG SEMINARER

Folkehelsekonferansen 2020

Årets tema er klima og bærekraftig folkehelsearbeid

Tid og sted: 29. og 30. oktober i Trondheim

Målgruppe: Helsepersonell, offentlig ansatte, politikere, studenter, forskere, frivillige og andre med interesse for folks helse, trivsel og levekår

Hvordan påvirker klimaendringer folks helse? Hvordan planlegger vi for et bærekraftig samfunn?
Pandemi og folkehelse – hva er konsekvensene?

[Program for hovedkonferansen](#)

Det arrangeres [fem forkonferanser](#) den 28. oktober hvor Helsedirektoratet er medarrangør på fire av dem:

- Prioritering av folkehelse tiltak
- Mental helse
- Sosial ulikhet i helse som en del av lokalt folkehelsearbeid
- Aldersvennlig stedsutvikling
- Primærhelsetjenestens arbeid med livsstilsendring hos voksne – frisklivssentralene

Påmelding

Utfyllende informasjon og påmelding kan finnes på konferansens nettside folkehelsekonferansen.no.

Arrangørene går ut fra at konferansen kan gjennomføres, og vil følge alle gjeldende smitteverntiltak. Av den grunn kan det være at det vil bli satt et tak på antall deltakere.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

FOLKEHELSEKONFERANSEN ER DEN STØRSTE AV SITT SLAG I NORGE.
– og er en viktig møteplass for alle som er engasjert i folkehelse. Vi ønsker også i år å gjennomføre en konferanse av høy kvalitet og har mange spennende navn på programmet. Covid-19-situasjonen følges fortløpende, alle gjeldende smitteverntiltak vil selvfølgelig bli fulgt nøye og vi satser på å kunne ønske dere hjertelig velkommen til Scandic Lerkendal hotell i Trondheim!

Folkehelsekonferansen 2020
29. – 30. oktober, 2020, Trondheim
Forkonferanser 28. oktober.

**KLIMA OG BÆREKRAFTIG
FOLKEHELSEARBEID**

Hvordan påvirker klimaendringer folks helse?
Hvordan planlegger vi for et bærekraftig samfunn?
Pandemi og folkehelse - hva er konsekvensene?

Trøndelag fylkeskommune
FHI
Folkehelseinstituttet

TRONDHEIM KOMMUNE
NTNU
Folkehelseforeningen

✓ Meld deg på før 1. juli for rabatterte pris!
✓ 5 unike forkonferanser å velge mellom
✓ Det er mulig å melde seg av konferansen uten kostnad fram til 15. september.

Sjekk ut program og påmelding:
www.folkehelsekonferansen.no

Nordisk folkehelsekonferanse – utsatt til 2021

Den nordiske folkehelsekonferansen som arrangeres hvert tredje år, og skulle vært arrangert i 2020, er utsatt pga. Covid-19 til 2021. Den vil bli avholdt 25. -27. august 2021.

For mer informasjon se: <https://ecpp2020.com/>

Brobyggerkurs blir digitalt høsten 2020

Det populære kurset om tverrsektorielt arbeid og samskaping for å redusere sosiale helseforskjeller vil høsten 2020 tilbys digitalt i regi av Sunne kommuner. Kurset skal utvikle og styrke ulike kompetanser for å lykkes med samarbeid både innad i kommunen, og i lokalsamfunnet for øvrig.

Kurset henvender seg primært til ledere, planleggere, folkehelsekoordinatorer og andre som ønsker å styrke sine kompetanser i å jobbe tverrsektorielt for en helsevennlig samfunnsutvikling. Det anbefales at hver kommune er representert med minst to deltakere for å øke utbyttet av gruppearbeid og refleksjoner over praksis i kommunen. Dette er også nyttig ved et digitalt kurs.

Mer informasjon om dette vil bli lagt ut på <https://www.helsedirektoratet.no/konferanser>.

NYTTIGE LENKER – FOLKEHELSEARBEID

- **Helsedirektoratet:**
Folkehelse og forebygging: <https://helsedirektoratet.no/folkehelse>
Folkehelsearbeid i kommunen: <https://helsedirektoratet.no/folkehelse/folkehelsearbeid-i-kommunen>
Veivisere i lokale folkehelseiltak: <https://www.helsedirektoratet.no/faglige-rad/lokale-folkehelseiltak-veiviser-for-kommunen>
Søke om tilskudd: <https://helsedirektoratet.no/tilskudd>
- **Folkehelseinstituttet:**
Folkehelseprofiler og kommunehelse statistikkbank:
<http://www.fhi.no/helsestatistikk/folkehelseprofiler>
<http://khs.fhi.no/webview/>
- **Helse- og omsorgsdepartementet:**
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/tema/folkehelse.html?id=10877>
- **Helsebiblioteket – samfunnsmedisin og folkehelsearbeid:**
<http://www.helsebiblioteket.no/samfunnsmedisin-og-folkehelse/metoder-i-folkehelsearbeidet>
- **Kommunetorget:** <http://kommunetorget.no/>
- **Oversikt over tiltak utviklet gjennom Program for folkehelsearbeid i kommunene:**
[Forebygging.no](http://forebygging.no)
- **KS - Verktøykasse for strategisk folkehelsearbeid:** <https://www.ks.no/fagomrader/helse-og-omsorg/folkehelse/verktoykasse-for-strategisk-folkehelsearbeid/>
- **Sunne kommuner:** <http://sunnekommuner.no/>
- **Skadeforebyggende forum:** <http://skafor.org/>
- **Nettverk for miljørettet folkehelsearbeid:** <http://nemfo.no/>